अनुत्खात (an-utkhāta) *adj.* **I** not dug out, not uneven रथेनानुद्धा- (v.l. त्खा)तस्तिमितगतिनोत्तीर्णजलधिः … अवति वसुधामप्रतिरथः।… भरतः Śak. 7.33; **II** not extracted उत्खातनयनश्चायमनुत्खाताक्षवद् घटम्। स्वप्ने समीक्षते BṛĀraUBhVā. iv. 3.265; देवासुराः। अशिथिलशिखरम् … अनुत्खातलता- वितानम् … अवहन्त मन्दरम् NīlaVi. 74.13.

अनुत्खाय (an-utkhāya) *ger.* not having dug out, not having uprooted शत्रुमूलमनुत्खाय न पुनर्द्रष्टुमुत्सहे। त्र्यम्बकम् MahāvīC. 3.6; चलन्त्य- नुत्खाय कुलायपादपानथापगा पर्वतपीडिता अपि RāmC. 5.34; मल्लिनाथः पूर्वभवे कृत्वा मायां तनीयसीम्। मायाशल्यमनुत्खाय स्त्रीभावमुपयास्यति TriṣaŚaPuC. iv. 5.298.

अनुत्खिन्ना (an-utkhinnā) *adj.* (*f.*) not extracted (i. e. not cut out) कथं पुनरनुत्खिन्नायां वपायां प्रजापतिरात्मनो वपामुदक्खिदत् ŚābaBh. 125.3 (*on* i. 2.10)

अनुत्खेया (an-utkheyā) *adj.* (*f.*) not to be dug out or uprooted or destroyed अन्याश्च क्षीरिणीरनुत्खेयाः BhārPiMe. ii. 2.6; HiṛPiMe. ii. 1.6.

[1]**अनुत्त** (á-nutta) *adj.* [*f.* -ā] [*but* ánu-tta, cf. DEBRU. 561; *nt.* and GELDNER] not driven out, not vanquished, irresistible, invincible इन्द्र तुभ्यमिदद्रिवोऽनुत्तं वज्रिन्वीर्यम् ṚV. i. 80.7; SV. I. v(1). 3.4; अनुत्तमा ते मघवन्नकिर्नु ṚV. i. 165.9; MaiS. iv. 11.3 (iv. 169.7); KāṭhS. 9.18 (i. 122.5); VājaS. 33.79; VājaS.(K.) 32.6; KauṣīBr. 19.9 (87.19); ŚāṅkhāŚS. xi. 2.5; गिरो यस्मिन्ननवद्याः समीचीर्विश्वा इन्द्राय तविषीरनुत्ताः ṚV. iii. 31.13; (वरुणः) राजा राष्ट्रानां पेशो नदीनामनुत्तमस्मै क्षत्रं विश्वायु ṚV. vii. 34.11; त्वं वृत्राणि हंस्यप्रतीन्येक इदनुत्ता चर्षणीधृता ṚV. viii. 90.5; SV. I. iii(2). 1.6; II. vi(2). 12.1; इतस्ता सर्वा नश्यन्त्यनुत्ताः AV.(P.) viii. 16.1-3; नसत्तनिषत्तानुत्तप्रतूर्तसूर्तगूर्तानि छन्दसि P. viii. 2.61; वीक्ष्य प्रसीदति मनोऽत्र समाधिभाजोऽनुत्तं भयं तिरयतोऽहरहस्तवेष्टान् HarVi. 5.146 (comm. अनिराकृतम्); सर्वापदां संहतिध्वान्तस्तोभमनुत्तमन्तमनयत्कान्तः सरोजन्मनाम् ĀnaMandā. 85.

[2]**अनुत्त** (an-utta) *adj.* not moistened, not wet अनुत्तमित्युन्देर्नञ्पूर्वस्य निपातनम् KāśiVṛ. *on* viii. 2.61; Nyās. ii. 1003.21; (*on* viii. 2.61); Prasā. ii. 732.17; SiddhāKau. 609B.17 (*on* viii. 2.61)

अनुत्तब्धमूर्धस्तम्भ (anuttabdha-mūrdhastambha) *adj.* having the pole at the head (left) unsupported दुर्बलं वेश्म शकटमनुत्तब्धमूर्धस्तम्भम् … कृत्वा हिंसायां दण्डपारुष्यं विद्यात् ArthŚā. ii. 178.5 (4.13)

अनुत्तम (an-uttama) *adj.* [*f.* -ā] [AltGr. II. 1. *nt.* 68] **1A1** (person or thing) than which there is nothing better, having no superior or better, unsurpassed, the very best or highest, incomparable ताक्ष्र्यः …। विनतायां दधौ गर्भमाण्डजानामनुत्तमम् Suparṇā- dhyāya 2.6; 20.3; यदतः परो दिवो ज्योतिर्दीप्यते … अनुत्तमेषूत्तमेषु लोकेष्विदं वाव तद्यदिदमस्मिन्नन्तः पुरुषे ज्योतिः ChāndoU. iii. 13.7; ŚrutaPra. iB. 259.7 (*on* i. 1.25); ब्रूहि मे श्रद्दधानाय ब्रह्मविद्यामनुत्तमाम् AnnaU. 1.17; 4.9; NāraPaU. 6 27; ŚivU. 5.32; 7.1; आर्द्रायां कृसरं दद्यात् …। पुनर्वसुभ्यां मंहेत मध्वपूपांस्त्वनुत्तमान् AVPari. 1(48).3; 4(1).24; 11(2).3; सनत्सुजातेनाध्यात्ममनुत्तमम्।… राजा श्रावितः MahāBhā. i. 2.143; ऋतस्य दातारमनुत्तमस्य। … ये नाद्रियन्ते गुरुमर्चनीयं पापाँल्लोकांस्ते व्रजन्त्यप्रतिष्ठाम् MahāBhā. i. 71.51; ऋषिः …। न्यायविद्धर्मतत्त्वज्ञः षडङ्गविदनुत्तमः Mahā- Bhā. ii. App. I. 2(3); सर्वयोधेषु चैवास्य सदा वृत्तिरनुत्तमा MahāBhā. iii. 38.7; गतिं चानुत्तमां शुभाम्। नैषधाय ददौ शक्रः MahāBhā. iii. 54.29; iii. 630*(9); v. 81.1; vi. 16.7; ज्ञानी …। आस्थितः स हि युक्तात्मा मामे- वानुत्तमां गतिम् MahāBhā. vi. 29.18 = BhagGī. 7.18; MahāBhā. vi. 29.24 = BhagGī. 7.24; आतिष्ठास्त्रमनुत्तमम् MahāBhā. viii. 66.57; व्रज लोकाननुत्तमान् MahāBhā. ix. 30.63; युधिष्ठिरस्त्वां पाञ्चालि सुखे धास्यत्यनुत्तमे MahāBhā. xii. 14.30; xii. 100.7; शिष्यस्तु तस्य ब्रुवतो मुनेर्वाक्यमनुत्तमम्। प्रतिजग्राह Rāmā. i. 2.18; i. 70.17; दद्यान्न प्रतिगृह्णीयात्सत्यं ब्रूयान्न चानृतम्। एतद् ब्राह्मण रामस्य व्रतं ध्रुवमनुत्तमम् Rāmā. iii. 45.15; iv. 18.3; माल्यवान् …। अनुत्तमेषूत्तमपौरुषो बली बभूव तूष्णीं समवेक्ष्य रावणम् Rāmā. vi. 26.33; vii. 97.17; भवता परिकीर्तितम्।… जन्म चाग्र्यमनुत्तमम् HariVaṁ. 1.3; 18.23; 20.3; MatsyaP. 23.2; अनुत्तमां च लक्ष्मीम् … अपहाय…विनिर्जगाम BuddhaC. 5.83; 8.54; इदं बभाषे वदतामनुत्तमः Saund. 18.49; संतोषादनुत्तमः सुखलाभः YogSū. 2.42 (TattvVai. न विद्यतेऽस्मादुत्तमः); नाब्राह्मणे गुरौ शिष्यो वासमात्य- न्तिकं वसेत्।… काङ्क्षन् गतिमनुत्तमाम् ManuSm. 2.242 (ManuBh. अनुत्तमा यस्या अन्योत्तमा नास्ति); 2.9; 5.158; सत्यं साक्ष्ये ब्रुवन् साक्षी लोकानाप्नोति पुष्कलान्। इह चानुत्तमां कीर्तिम् ManuSm. 8.81; ŚukraNī. 4(5).202; कारुण्यमात्मनश्चानुत्तमं पुण्यमुदारं ब्राह्ममक्षयं कर्मेति SuśruS. vi. 1(4).4; प्रयोगेण प्रयुक्तं च रसा- यनमनुत्तमम् CaraS. vi. 24.17 (1941 Ed.); पिबेन्मद्यमनुत्तमम् BhelaS. 134.6 (6.4); 271.24 (8.8); एतां प्राप्य दशग्रीवो राजलक्ष्मीमनुत्तमाम्।… व्यापादयितुमुद्यतः Abhiṣe. 2.3; रूपयौवनमाधुर्यं स्त्रीणां बलमनुत्तमम् CāṇaNīDa. 7.11; परमविमलनिर्विकल्पबुद्ध्या व्रजति स सिद्धिमनुत्तमां क्रमेण MaYānaSū. 89.26 (13.29); तत्र सिद्धिरनुत्तमा Tantrākhyā. 98.20; प्रवालाद्यैरधिष्ठानैस्तेजोवृत्तिमनुत्तमाम्।… प्राप्नोति PauṣkS. 25.32; संध्या माध्या- ह्निकी … सुरौघनुतपाद्वया (v. l. स्वराढ्यानुत्तमाद्वया) BṛParāSm. 2.19; 7.320; 10.14; प्राकृतं ब्रह्मरूपस्य विष्णोः स्थानमनुत्तमम् ViṣṇuP. i. 2.55; iii. 9.17; ददर्श च वनं वीरो रमणीयमनुत्तमम् MārkP. 6.8; एष सेतुरनुत्तमः VāyuP. i. 15.3; मही।… उत्तमेऽनुत्तमेनापि दुग्धा देवभुजेन VāyuP. ii. 2.15; ददृशुः सर्वे वडवाम् … अनुत्तमाम् MatsyaP. 12.2; BrahmāṇḍP. i. 2.46; ii. 47.98; iii. 25.32; पतिप्रियहिते युक्ता …। सेह कीर्तिमवाप्नोति प्रेत्य चानुत्तमां गतिम् YājñaSm. 1.87; 1.293; नास्या उत्तमा अन्या गतिरस्तीत्यनुत्तमा BālaKrī. i. 88.8 (*on* 1.88); i. 178.17 (*on* 1.288); आप्नुवन्ति च तद्वंश्याः पुण्यलोका- ननुत्तमान् AhirbuS. 26.79; देव्यः … चक्रुः स्तोत्रमनुत्तमम् LalitāSa. 32; रावणस्य गृहम् … दिव्यनारीभिराकुलम्। श्रियमायच्छमानाभिरुत्तमाभिरनुत्तमाम् Bhaṭṭi. 8.46; तस्य … फलम् … अनुत्तमं सुखमपरोक्षं स्वसंवेद्यमेव DaśKuC. 44.19; नास्यं स्वयंमनुत्तमम् AṣṭāSaṁ. ii. 39.20 (4.7); आशयस्य विभूतेर्वा यन्महत्त्वमनुत्तमम् Kāvyāda. 2.300; कर्म्मणा मनसा वाचा कर्त्तव्यं प्राणिनेहितं [।] हर्षेणैत (read तत्)समाख्यातं धर्म्मार्ज्जनमनुत्तमम् EI. i. 73.17; iv. 211.14; vii. 158.17; भगवंस्त्वत्प्रसादेन लब्ध्वा बोधिमनुत्तमाम्। सांप्रतं दुरितं सर्वं मन्ये त्यक्तमिव क्षणात् PadmP.(Ra.) 13.100; 19.36; स्थितिमात्मनोऽनुत्तमामपि दृष्ट्वा … नचिकेतः, अत्यस्राक्षीः KāṭhUBh. 129.2 (*on* 2.11); गङ्गातीरमनुत्तमं हि सकलम् Maṇika- Sta. 4; संरक्षेन्मन्त्रबीजं हि … गुप्ते गुप्तिरनुत्तमा NītiSā. 12.33; वियोगतोऽनु- क्रियतेऽश्रुशीकरैरनुत्तमा …। स्त्रियात्र सा मेघघटा HarVi. 5.121; VakroPañ. 18; अनुत्तमो हराशयो यया चिरं च रञ्जितः DevīŚ. 17; गतेन कच्चित्प्रभुतामनुत्तमां त्वया- नुशिष्टा जरठाः कुठा अपि RāmC. 5.38; पितरो गृहे दत्त्वाभीष्टफलं कर्तुं(र्तुः) प्रयान्तीदमनुत्तमम् LaghvāśvaSm. 23.112; यतिः सिद्धिमवाप्नोति योगेनाप्नोत्य- नुत्तमाम् ŚaṅkhaSm. 5.12; कालदैवेश्वरादयः। कर्मप्रधानाः पुंसः स्यादाश्रयोऽय- मनुत्तमः BṛĀraUBhVā. iii. 2.149; भक्त्या स्मरेद्यस्तु तस्य सिद्धिरदूरतः (v. l. रनुत्तमा) KulārT. 12.32; सुखं चानुत्तमं मुक्तिः ParaS. 3 22; श्रुत्वा धर्ममनुत्तमम्। तत्पुरः स चकारेमां प्रतिज्ञाम् BṛKathāK. 69.17; सर्वद्रव्येषु विद्यैव द्रव्यमाहुरनुत्तमम् Hitopa. 0.4; ब्रह्मदत्तेन दत्तं च धनराशिमनुत्तमम्। न गृह्णाति स्म BṛKathāŚloSaṁ. 5.256; अथाविशत्स्वभवनं सर्वकाममनुत्तमम् BhāgP. i. 11.30; विमानं सूर्यसंकाशं प्रादुर्भूतमनुत्तमम् KūrmaP. 16.4 (1.1); AgniP. 109.16; सीतादेवी रामम् … संप्राप्य … नवयौवनम् … अनुत्तमम् … लेभे BrahmVaiP. ii. 14.26; सर्वपापविनिर्मुक्तो विद्यामाप्नोत्यनुत्तमाम् NīlaP. 1011; SkandP. i(1). 34.118; अनुत्तमैर्गुणैः परायणं विष्णुमुपैमि VāmaP. 85.48; VarāP. 8.45; तव सत्त्वमनुत्तमम् ViṣṇuDhaP. i. 49.24; BṛNāraP. 6.7; LiṅgaP. i. 17.84; BrahmP. 22.42; BhaviP. 20A.28 (i. 5.6); रहस्यं सर्वशास्त्राणामागमानामनुत्तमम् DevīBhāP. i. 2.2; PadmP. i. 2.27; ĀdiP. 9.24; BṛDharmaP. i. 25.50; सुराः … आपुः कामाननुत्तमान् GaṇeP. ii. 37.24; KalkiP. i. 2.35; श्रीरामः क्रियायोगमनुत्तमम् … प्राह AdhyāRā. iv. 4.41; निर्वृतिम् …। अनुत्तमां प्रयच्छन्ति साधुसङ्गविभूतयः YogVā. ii. 16.7; स्तम्भैरष्टाभिरुदितं चतुर्दोलमनुत्तमम् YuktiKa. 219.3; धूपैर्माल्यैरनुत्तमैः। सुग्रीवं पूजयेत् सदा SamarāSū. 36.17; 41.2; स्थाने रूपमनुत्तमम् SaraKaṇṭhā. 316.7; SubhāRaK. 12.13; ŚārṅgaPa. 581; आसाद्य … कन्यारत्नमनुत्तमम्।… राजा प्रतस्थे RāmāMañ. 47.9; प्राप मुनिः सिद्धिमनुत्तमाम् BṛKathāMañ. ix. 1.529; गौडं राष्ट्रमनुत्तमम् PraboCan. 2.7; सूर्यप्रभः सोऽत्र प्रहस्तश्च सखीयुताम्। प्रविशन्तीं ददृशतुर्वरकन्यामनुत्तमाम् KathāSaSāg. viii. 2.185; दक्षिणां च यथाशक्ति दत्त्वा पुष्टिमनुत्तमाम्। लभते ĪśānŚiPa. i. 30.117; योगी…यायात्पदमनुत्तमम् MālinīT. 17.16; परमं ज्योतिरनुत्तमं हरेस्तत् PāñcaRā.(Nā.) iii. 2.33; मोक्षम् …। गर्भं न धार्यं नरनाथैस्तद् देवयोग्यमनुत्तमम् Mānaso. ii. 4.471; iii. 16.1654; गर्भं धारयामास या स्वामिन्यनुत्तमम् TriṣaŚaPuC. iv. 2.32; भजत जिनेश्वरं यदि … त्वमिह वाञ्छसि सिद्धिमनुत्तमाम् ChandaśCū. ii. 350.5; यद्रामणीयमनुत्तम- माकलय्य कैलासवासविमुखो वसतीह शंभुः EI. i. 66.20; भटाः। कंसायावेद- यामासुस्तस्योर्जितमनुत्तमम् PāṇḍaC. 2.313; GopāKeCan. 136.28; वेदस्य निर्मलं चक्षुर्ज्योतिःशास्त्रमनुत्तमम् NāraS. 1.4; 33.75; VasiS. 34.22; अर्थितः परविद्याख्यं चक्रे शास्त्रमनुत्तमम् AnuVyā. 1A.4 (*on* i. 1.1); स्वस्मादन्य उत्तमो नास्तीत्यनुत्तमः ŚrutaPra. iB. 255.29 (*on* i. 1.25); अनुत्तमं सुखं स्वर्गाख्यं मोक्षाख्यं च ManvaVi. 104.2 (*on* 2.9); 691.6 (*on* 5.158); ग्रासमाने पुनर्देयमभ्रबीजमनुत्तमम् RasPraSu. 1.101; गिलेद् बलविशुद्ध्यर्थं दविभक्तमनुत्तमम् RasRaSa. 16.127; सर्वेन्द्रियाणाम् … विष्णौ गतिरनुत्तमा SātvaT. 4.15; जल-